

Göteborg

Lundby 147

Syrhåla

Byplats

Inv. nr.

Fyndrapporter 1969

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1968: 14

LUNDBY 147
FORNLÄMNING NR 15:160 INOM GÖTEBORGS STAD

15:160 BYPLATS

Provundersökning på byplats från historisk tid. Byplatsen dokumenterad från 1500-talet. Undersökningen, som utfördes på platsen för bebyggelse, angiven på storskifteskartan 1808, gav endast fynd från sen historisk tid.

LÄGE OCH BESKRIVNING

Undersökningen gjordes i den nordligaste delen av Syrhåla by, på stadsäga 147 i Göteborgs stad. Byn har tidigare legat på båda sidor om den nuvarande Torslandavägen (fig 2), men nu återstår endast några få hus norr om denna väg (fig 1). Jordbruket är nedlagt och marken kommer inom kort att exploateras. De kvarvarande byggnaderna disponeras för diverse olika ändamål.

Byplatsen är belägen i sydvästra delen av Syrhåladalen, vid foten av ett bergsparti, som bildar den västra begränsningen av denna dalgång (fig 5, jfr inledningen om Syrhålaområdet).

Undersökningsområdet begränsades åt väster av en brant bergvägg. Ca 20 m öster om och parallellt med bergväggen löpte en mindre bergrygg i riktning nordöst-sydväst. Den mellanliggande svackan, liksom det svagt sluttande området öster om denna bergrygg, har fram till de senaste åren varit trädgård. Flera fruktträd fanns kvar men området började växa igen med buskar och sly och stora snår av nässlor och annat ogräs (fig 6).

GRÄVNINGSTID OCH ARBETSSTYRKA

Grävningstid: 13 augusti - 22 augusti 1968, parallellt med andra arbeten inom Syrhålaområdet. Undersökningen utfördes av Göteborgs arkeologiska museum med hjälp från Göteborgs historiska museum beträffande kartgenomgång, utläggande av schakt och bestämmande av fynd. Arbetet leddes av H.Olsson. I övrigt deltog K. Rex och L.Urwitz och från Historiska museet H.Andersson.

Arbetare från Göteborgs stads gatukontor var E.Andersson, H. Rist, S.Salomonsson och G.Strand.

Undersökt yta: ca 50 kvm.

Arbetstid i fält: 64 arkeologtimmar och 91 grovarbetstimmar.

ARBETSBESKRIVNING

Syrhåla har bykaraktär redan i Gustav Olsson Stenbocks jordbok från år 1550.¹⁾ Byplatsens läge på östsidan av och nedanför ett bergsparti, vilket som en udde skjuter ut mot Syrhåladalen, gör att en avsevärt tidigare bybildning inte är osannolik. För att kontrollera förekomsten av en eventuell förhistorisk eller medeltida bebyggelse gjordes en undersökning inom byns område, på en plats där storskifteskartan från år 1808 visar att det funnits hus.

Efter genomgång av tillgängligt kartmaterial upptogs ett 54 m långt schakt, vilket löpte från bergväggen i väster ut till en mindre väg i öster (fig 1). Schaktet lades över platsen för det nordligaste av de hus, som finns med på storskifteskartan (fig 2). Läget för den södra gaveln av detta hus, bestämdes genom mätningar från på kartan inlagda och i naturen identifierbara åker- och bergkanter samt ägogränser. Schaktet placerades därefter 2 m norr om den inmätta platsen, så att det säkert skulle löpa över platsen för byggnaden.

Av praktiska skäl bröts schaktet vid 37 m och dess fortsättning åt öster, förbunden med ett tvärgående schakt, fortsatte 4 m norr om det första (fig 3). På nio punkter företogs avsevärt djupare nedgrävningar i detta schakt. Dessutom upptogs 1/2-meterruta i anslutning till schaktet och 3 provgropar utanför detta.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Uppmätningarna visade att det nordligaste huset på storskifteskartan legat på krönet av den mindre bergryggen inom området. Berghällarna var till stora delar kala och inga spår av byggnaden kunde iakttagas. I en mindre, längs med berget löpande svacka var

botten utfylld av 0,3-0,6 m stora stenar (fig 7). Jordfyllnaden över dessa stenar var kraftigt omrörd och en bit glas låg på berget. Stenarna kan vara nedlagda i syfte att dränera och utjämna svackan på det lätt välvda och i övrigt väl-dränerade bergkrönet (nedgrävning 3, fig 3, 4).

Den östra sluttningen från bergryggen hade i sen tid utnyttjats som avstjälningsplats och här låg en stor mängd påfört, recent material. Detta dolde en i 1-2 skift upplagd stenmur. Denna har utgjort en terrasskant och bildat gräns för den sentida trädgården åt öster (fig 8).

Området mellan denna stödmur och vägen i öster har tidigare varit odlat, vilket framgår av såväl storskifteskartan från 1808 (fig 2) som av kartan över laga skifte från 1863. Hela området var täckt av det sentida avfallet och jorden längst ut mot vägen var genomgrävd och kraftigt omrörd. Ingen form av åkerkant kunde iakttagas.

I ungefärlig riktning norr-söder löpte en dränering av kantställda skärvstenar.

Ytterligare en dränering lagd av tegelrör påträffades i svackan in mot bergväggen. Längst in mot bergväggen hade upplagts en ca 0,5 m hög stenmur, vilken har utgjort begränsningen av en smal rabatt, som löpte längs bergväggen.

Profilen uppvisade följande lagerföljd (jfr fig 4):

Grästorv

Humusblandad mo ca 10 cm (lager 1)

Humusblandad finsand ca 15 cm (lager 2)

Lera (lager 3).

I öster fanns dessutom ett påfört, recent material. Ungefär i områdets mitt bröts den ovan beskrivna lagerföljden av den uppstickande bergryggen.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

*Fynden bör överlämnas till
Historiska Museet. enl. överenskommelse.*

Grävnings- enhet	Keramik	Porslin	Järn
	gr	gr	gr
Schakt			
2-4 m	27		45
6-8 m	5	2	1
8-10 m	18	2	11
10-12 m		6	42
12-14 m			11
14-16 m	6		73
16-18 m	4		73
20-22 m	17	9	4
24-26 m	21	4	6
26-28 m		73	
28-30 m		45	38
30-32 m		19	
34-36 m			35
39-41 m	5-3	20	59
Pg 1	80		80
Pg 2		1	
SA	181	181	478

Järnet är kraftigt rostangripet och därför svårbestämbart. Bland fynden förekommer ett knivblad, några spikar mm.

Keramiken utgöres av glaserat rödgods.

Porslinsbitarna är i de flesta fall sena, men några skärvor av ostindiskt porslin förekommer.

SAMMANFATTNING

För att kontrollera förekomsten av en ev förhistorisk eller medeltida bebyggelse på platsen för nuvarande Syrhåla by, gjordes en undersökning i nordligaste delen av byplatsen. På denna plats har funnits ett hus, vilket är dokumenterat på storskifteskartan från år 1808. Inga spår av byggnader kunde iakttagas, men på platsen för huset fanns en stensamling, troligen lagd i dränerande och utjämnande syfte, i en klyfta i berget. Fynden utgöres av ett flertal järnföremål, glaserat rödgods och porslin, varav några bitar ostindiskt.

DATERING

Syrhåla finns dokumterad som by i Gustav Olsson Stenbocks jordebok från 1550. Byns utsträckning och de enskilda husens placering kan följas först på storskifteskartan från 1808 och kartan över laga skifte från 1863. Undersökningen, vars syfte var att kontrollera om byns grundande kunde visas gå tillbaka till medeltid eller förhistorisk tid, kunde endast utföras i byplatsens nordligaste del. De funna skärvorerna av glaserat rödgods går ej att närmare datera, de skärvor som tillvaratagits av ostindiskt porslin torde kunna föras tillbaka till 1700-talet.

SUMMARY

Trial excavation on the site of Syrhåla village on Hisingen island, city of Göteborg.

This village is documented as early as the 16th century and its situation suggests that it may well go back to the Middle Ages or even to prehistoric times.

The village occupies a well-sheltered position to the east of, and at the foot of, a small hilly area which extends as a promontory towards the Syrhåla valley (fig 1). (See introduction to the Syrhåla area, p. 39).

The excavation was carried out on a site where a house was marked on the "storskifte" maps of 1808 (fig 2). (Storskifte = the redistribution and consolidation of holdings).

No building remains were observed but a packing of stones in a cleft in the rock was probably laid down to level the ground and serve as a drain under the building (fig 7). Besides two small stone-walls were found, built in connection with a recent garden.

The finds consist of various iron objects, among them knife-blades and nails, glazed red-ware pottery and china, including some sherds of East Indian ware.

Hasse Olsson

Litt.

- 1) R.Scander: De första 1 000 åren av Tuve sockens historiska tid. I en bok om Tuve. Utgiven av Tuve Hembygds- och Fornminnesförening 1966. Göteborg 1966. Sid 187 ff.

Karta över nuvarande Syrhåla by.
 Schaktets läge markerat.
 Map of the present Syrhåla village.
 The cutting is marked.

Fig 1

Byss

desa

K. L. Län
Tufve Sökn

Engkilla
Utmark

Möter

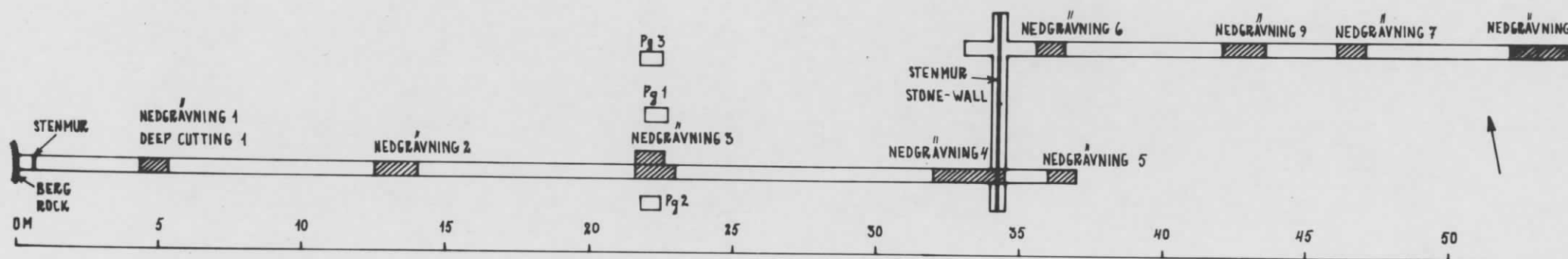
na

SKALA 1:4000

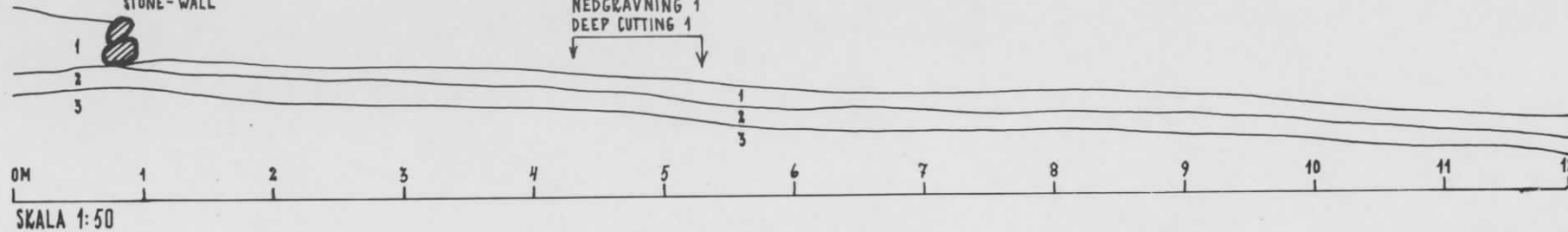
Fig 2

SCHAKTPLAN
PLAN OF EXCAVATED AREA

STENMUR
STONE-WALL

NEDGRÄVNING 1
DEEP CUTTING 1

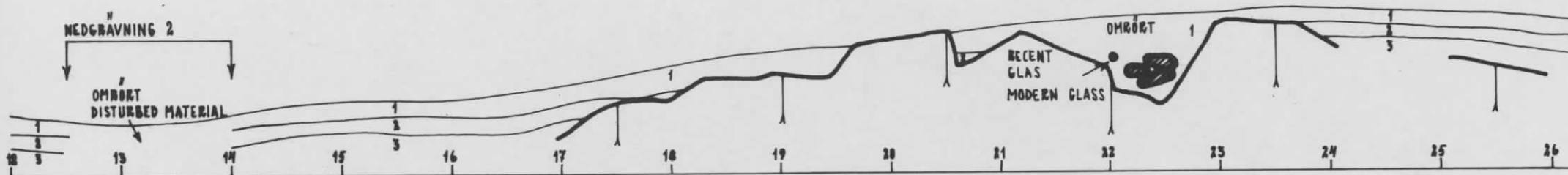
NEDGRÄVNING 2

NEDGRÄVNING 3

OMRÖRT
DISTURBED MATERIAL

OMRÖRT

RECENT GLAS
MODERN GLASS

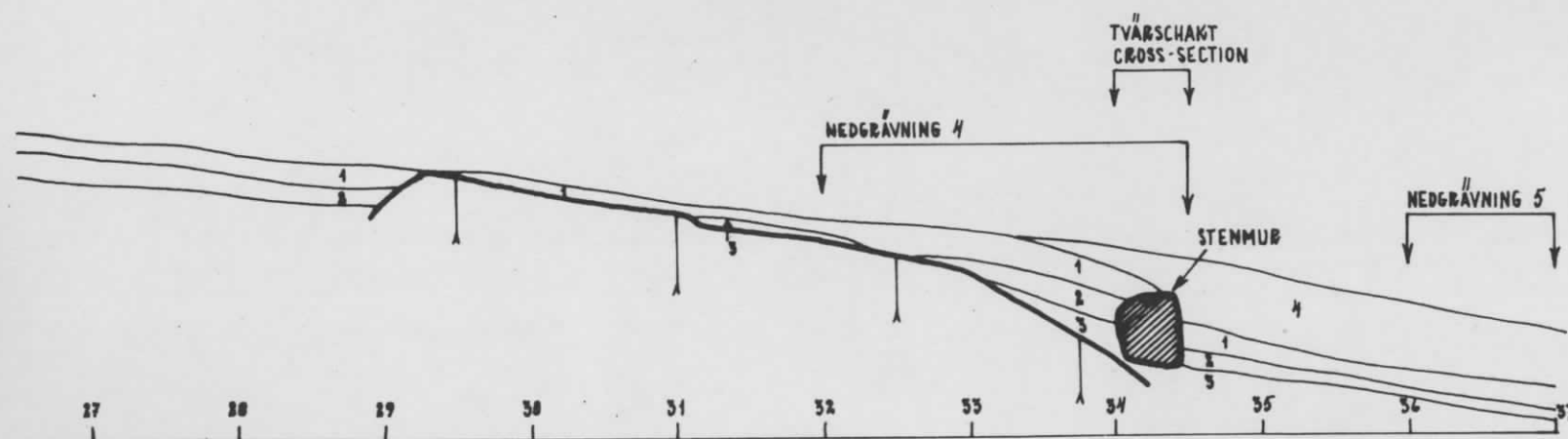

TVÄRSCHAKT
CROSS-SECTION

NEDGRÄVNING 4

NEDGRÄVNING 5

STENMUR

1 —	HUMUSBEMÄNGD MO	HUMUS AND FINE SA
2 —	FINSAND	MEDIUM SAND
3 —	LERA	CLAY
4 —	RECENT PÅFÖRT	RECENT ADDITION

SKALA 1:50

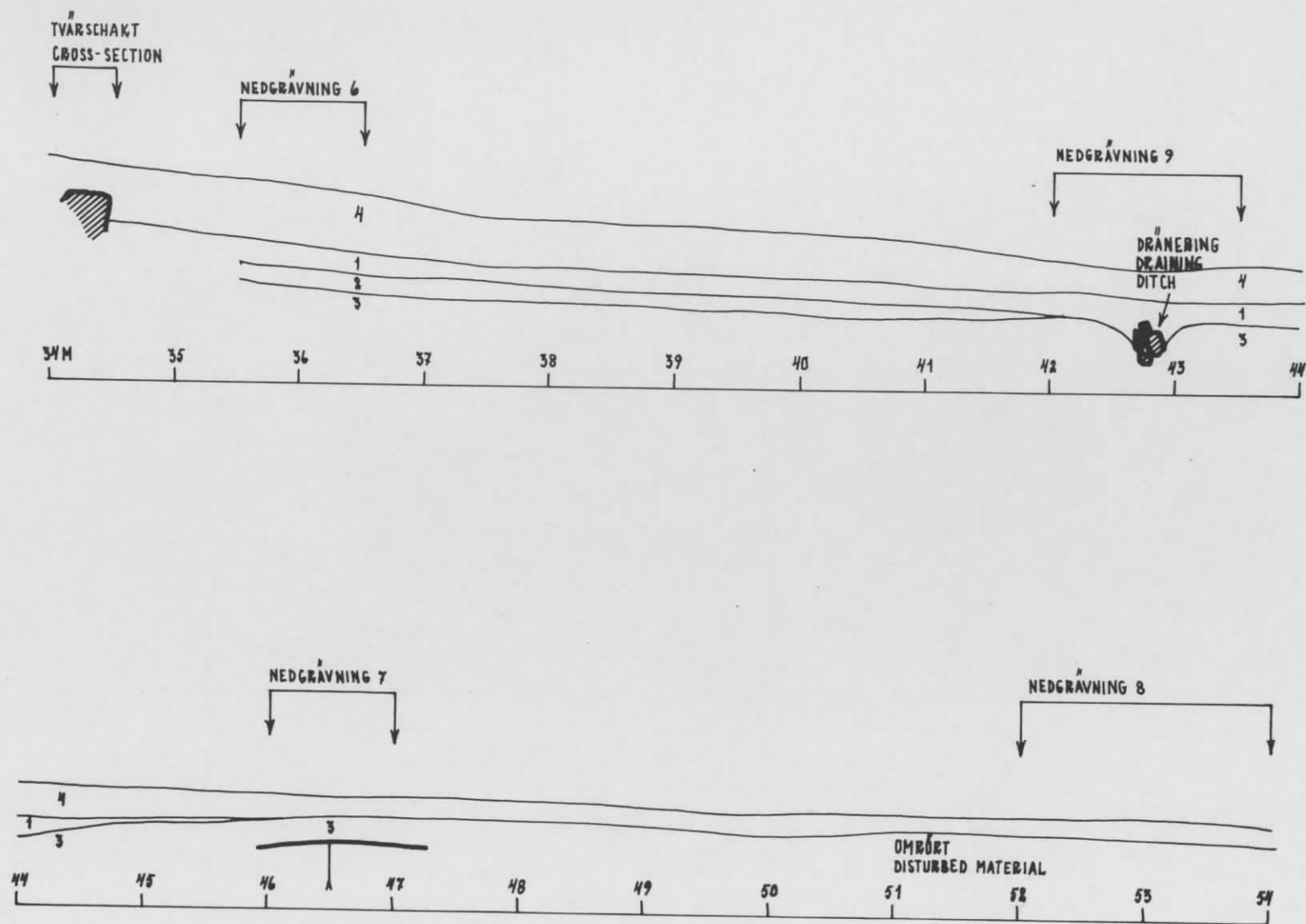

Fig 5

Översikt mot Syrhåla by från nordöst.

General view from the north-east looking
towards Syrhåla village.

Fig 6

Undersökningsområdets västra del och
schaktet från väster.

The western part of the investigated
area and the cutting from the west.

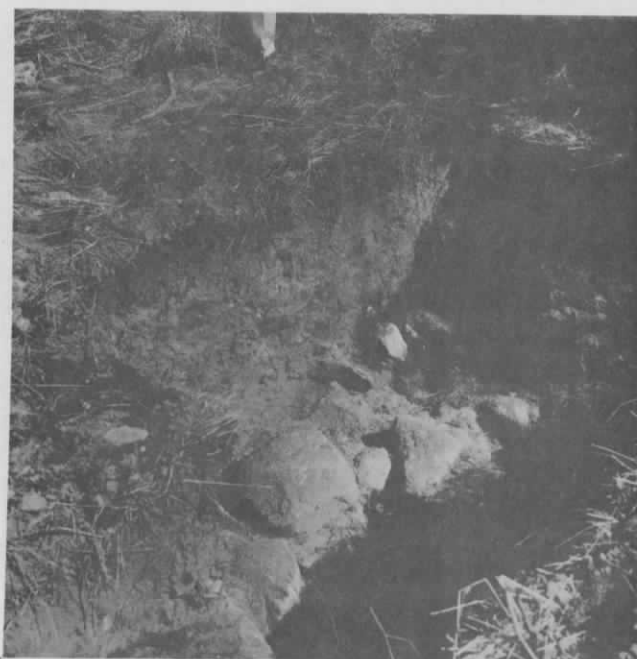

Fig 7

Stensamlingen i en klyfta i berget,
från sydväst.

The stones heaped together in a cleft
in the rock. View from the south-west.

Fig 8

Stenmuren i trädgårdens östra del,
från söder.

The stone-wall in the eastern part
of the garden. View from the south.